

Roman

J.M.G.
Le Clézio
Çöl

3. BASKI

Çeviri: ELÂ GÜNTEKİN

♥ can
modern

J.M.G. LE CLÉZIO

ÇÖL

Can Modern

Çöl, J.M.G. Le Clézio

Fransızca aslından çeviren: Elâ Gültekin

Désert

İlk baskı (bu kitapta kullanılan baskı): Gallimard, 1980

© 1980, Éditions Gallimard, Paris.

© 1999, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1999

3. basım: Kasım 2020, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Şirin Etik

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Bilal Sarıteke / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-4773-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750747731

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

J.M.G. LE CLÉZIO
ÇÖL

ROMAN

2008 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Fransızca aslından çeviren

Elâ Güntekin

♥can

J.M.G. Le Clézio'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Göçmen Yıldız, 1996

Okyanus Kokusu ve Angoli Mala, 2001

JEAN-MARIE GUSTAVE LE CLÉZIO, 1940'ta Mauritiuslu bir baba ile Fransız bir annenin çocuğu olarak Fransa'nın Nice kentinde doğdu. Çocukluk ve okul yılları Güney Fransa, Nijerya ve İngiltere arasında geçti. İlk romanı *Tutanak*'la Renaudot Ödülü kazandığında henüz 23 yaşındaydı. O zamandan bu yana kısa öykü, roman ve deneme türlerinde kırka yakın kitap yazdı, birçok çocuk kitabı yayımladı. Le Clézio, yazarlık uğraşının ilk döneminde, yenilikçi ve deneysel bir edebiyata yöneldi, daha çok Yeni Roman akımı içinde yer aldı. 1970'lerin sonlarından itibaren, deneysel ürünler vermeyi bırakıp daha geniş bir okur kitlesine ulaşan yapıtlara yöneldi. Son olarak, 2008 Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı.

ELÂ GÜNTEKİN, 1941 yılında İstanbul'da doğdu. Notre Dame de Sion'dan mezun olduktan sonra Sorbonne Üniversitesi'nde edebiyat okudu. 1967 yılında TRT'de program uzmanlığı görevine başladı. 1990 yılında Boğaziçi Üniversitesi Fransızca Bölümü öğretim görevliliğinden emekli oldu. Çevirdiği başlıca kitaplar arasında J.M.G. le Clézio'nun *Çöl*, Marguerite Duras'ın *Konsolos Yardımcısı*, Henri Gougaud'nun *Aşk Yolunda*, Jean-Paul Sartre'in *Çark*, Catherine Clément'in *Hindistan Uğruna* adlı yapıtları sayılabilir.

Saguiet El Hamra, 1909-1910 kışı

Kumulun tepesinde düşlerdeki gibi beliriverdiler, ayaklarının savurduğu kum bulutu yarı yarıya gizliyordu onları. Neredeyse silinmiş olan izi sürerek vadiye doğru ağır ağır indiler. Kervanın başında yüzleri mavi peçelerle örtülü, yün harmanilerine sarınmış erkekler vardı. Yanları sıra iki-üç hecin devesi yürüyordu, artlarında da yeniyetmelerin itelediği keçiler ve koyunlar. Kadınlar en arkadaydı. Bunlar, kaba harmanilerinin hantallaştırdığı ağırlaşmış gölgelerdi, kollarının ve alınlarının derisi çivit mavisi örtülerinin arasında daha da koyu görünüyordu.

Kumların arasında sessizce yürüyorlardı, ağır ağır, gittikleri yere bakmadan. Rüzgâr aralıksız esiyordu, gündüz sıcak, gece soğuk çöl rüzgârı. Kumlar çevrelerinde, develerin ayaklarının arasında uçuşuyor, gözlerini mavi peçeleriyle örten kadınların yüzünü kamçılıyordu. Çocuklar koşuyor, analarının sırtında mavi kundaklara sarılmış bebeler ağlaşıyordu. Homurdanan, aksıran develer... Aralarında nereye gittiklerini bilen yoktu.

Güneş çıplak gökyüzünde hâlâ tepede-
ydi. Rüzgâr, sesleri ve kokuları silip süpü-
rüyor, ter yolcuların yüzünden ağır ağır sü-
zülüyordu. Çivit mavisi, yanaklarının, kol
ve bacaklarının esmer tenine yansımıştı.
Kadınların alınlarındaki mavi dövmeler ska-
rabeler gibi parıldıyordu. Cevher damlaları-
nı andıran kara gözleri önlerinde uzanan
kumlara şöyle bir bakıyor, kumul dalgaları-
nın arasında iz arıyorlardı.

Yeryüzünde onlardan başka hiçbir şey
yoktu, hiç kimse. Çölün evlatlarıydılar, on-
lara kılavuzluk edecek başka yol olamazdı.
Ağızlarını bıçak açmıyordu, bir şey de iste-
miyorlardı. Rüzgâr kumulların tepesinde
hiç kimse yokmuşçasına üzerlerine doğru
esiyor, onları delip geçiyordu sanki. Şafağın
ilk ışıklarından beri hiç durmadan yürüyor-
lardı. Yorgunluk ve susuzluk onları kılıf gibi
sarmış, kuraklık dudaklarını ve dillerini sert-
leştirmişti. Açlık içlerini kemiriyordu, tek
söz edecek dermanları yoktu. Çok uzun za-
mandır çöl gibi dilsiz olmuşlardı, güneş ıssız
gökyüzünün ortasında yandığında içleri
ışıkla doluyor ve gece katılmış yıldızların
arasında donup kalıyorlardı.

Yamaçtan aşağı vadinin derinliğine ağır
ağır iniyorlardı, kum ayaklarının altında
göçtükçe sağa sola yalpalıyorlardı. Erkekler
ayaklarının basacağı yeri bakmadan seçiyor-
du. Onları yalnızlığın ötesine, geceye götü-
recek görünmez izleri sürüyorlardı sanki.
İçlerinden yalnızca biri tüfekliydi; uzun
namlusu kararmış, çakmaklı, eski bir karabi-

neydi bu. Silahı iki kolunun arasına sıkıştırmış, göğsünde taşıyordu; namlusu, bayrak gönderi gibi göğe dikilmişti. Erkek kardeşleri yanında yürüyorlardı, harmanilere bürünmüş, yüklerinin ağırlığı altında hafifçe kamburlaşmışlardı. Harmanilerinin altında ki mavi giysileri lime limeydi, dikenler yırtmış, kumlar epritmişti onları.

Bitkin sürünün gerisinde tüfekli adamın oğlu Nur, anasının ve kız kardeşlerinin önünde yürüyordu. Güneşten kararmış yüzü esmer, ama gözleri pırıl pırıldı ve bakışlarındaki şavk neredeyse doğaüstü.

Onlar kumun, rüzgârın, ışığın ve gecenin erkekleri, kadınlarıydılar, düşlerdeki gibi kumulun tepesinde belirivermişlerdi, bulutsuz göğün evlatlarıydılar, uzuvlarına boşluğun katılığı sinmişti sanki. Yanlarında açlığı, dudakları kanatan susuzluğu, güneşin ısıttığı katı sessizliği, gece ayazlarını, Samanyolu'nun ölgün ışığını, ayı taşıyorlardı. Günbatımında devleşen gölgeleri, ayrık başparmaklarının değdiği bakir kum dalgaları, erişilmez ufuk çizgisi yanları sıra yol alıyordu, hele gözüklerinin içinde parıldayan o aydınlık bakış.

Boz keçi ve koyun sürüsü çocukların önünde ilerliyordu. Hayvanlar da nereye gittiklerini bilmeden toynaklarıyla eski izlere basarak yürüyorlardı. Kum bacaklarının arasında fır dönüyor, kirli postlarına yapışıyordu. Hecin develerine bir erkek, yalnızca sesiyle, onlar gibi böğürüp tükürükler saçarak kılavuzluk ediyordu. Boğuk soluk sesleri rüzgâra karışıyor, kumulların çukurlarında

güneye doğru hemencecik yitiveriyordu. Ancak rüzgârın, açlığın artık önemi kalmamıştı. İnsanlar sürüyle birlikte ağır ağır uzaklaşıyor, susuz, gölgesiz vadinin dibine doğru iniyordu.

Yollara düşeli haftalar, aylar geçmişti. Kuyudan kuyuya gidiyor, kumun arasında kaybolan kurumuş sel yataklarından geçiyor, taşlı tepeleri, düzlükleri aşıyorlardı. Sürü, insanlarla paylaştığı cılız otları, devedikenlerini, sütleğen yapraklarını yiyordu. Akşamları, güneş ufuk çizgisine yaklaşıp çalılının gölgesi uzadığında, insanlar ve hayvanlar yürüyüşe ara veriyordu. Erkekler develerin yükünü indiriyor, sedir ağacından tek bir direğin tuttuğu boz yünden büyük çadırı kuruyor, kadınlar ateş yakıyor, darı ezmesi hazırlıyor, yoğurt, tereyağı ve hurma çıkarıyorlardı. Karanlık çabucak bastırıyordu. Uçsuz bucaksız soğuk gökyüzü sönmüş arzın üzerine açıldığında yıldızlar doğuyordu, uzaya mihlanmış binlerce yıldız. Kafileye kılavuzluk eden tüfekli adam Nur'u çağırıyor ve ona Oğlak adı verilen tek yıldızı gösteriyordu, sonra takımyıldızın öbür ucundaki mavi Koşab'ı... Doğuya doğru, Alkaid, Mizar, Alioth, Megrez, Phecda adı verilen beş yıldızın parıldadığı köprüyü Nur'a gösteriyordu. Tam doğuda, kül rengi ufkun az yüksekliğinde gemi direği gibi hafifçe yan yatmış Alnilam'la birlikte Cebbar doğmuştu. Bütün yıldızları tanıyordu adam. Kimi zaman onlara kadim tarihleri çağrıştıran garip adlar verirdi. Nur'a, yıldızların gündüz izledikleri

rotayı gösterirdi, gökyüzünde yanan ışıklar, insanların yeryüzünde izlemeleri gereken yolu çiziyordu sanki. Öyle çok yıldız vardı ki! Rüzgâr soluk gibi bir o yana bir bu yana eserken, çöl gecesi usul usul titreşen bu ateşlerle donanırdı. Zamanın dışında, insanların tarihinin dışında kalmış bir ülkeydi burası, belki de dünya kurulduğunda diğer ülkelerden ayrı düşmüş, hiçbir şeyin doğup ölemediği bir ülke. Erkekler sık sık yıldızlara; arzın üzerinde kumdan bir köprü gibi uzanan uzun, beyaz yola bakıyorlardı. Sardıkları kif¹ yapraklarını tütürürken arada bir-iki laf ettikleri oluyordu. Birbirlerine yol öyküleri anlatıyor, Hıristiyanların askerlerine karşı verilen savaşla ilgili söylentilerden, alınacak öçlerden söz ediyor, daha sonra geceye kulak veriyorlardı.

Çalı çırpı ateşinin alevleri bakır çaydanlığın altında oynuyor, suyun fokurdadığı duyuluyordu. Maltızın öbür ucunda kadınlar konuşuyor, içlerinden biri göğsünde uykuya dalan bebeğine ninni mırıldanıyordu. Yabani köpekler uluyor ve kumulların çukurlarında yankılanan sesleri, başka yabani köpek ulmaları gibi onlara karşılık veriyordu. Hayvanların kokusu yükseliyor, kül rengi kumun nemine, maltız dumanlarının kekre kokusuna karışıyordu.

Daha sonra kadınlar ve çocuklar çadırın altında uyudular, erkekler harmanilerine

1. Haşhaş. Kuzey Afrika'da kif adıyla bilinir. (Y.N.)

sarınarak sönmüş ateşin çevresinde yattılar. Kapkara gökyüzü giderek ışıırken onlar kum ve taş alanda yok oluyorlardı.

Aylarca, belki de yıllarca yürümüşlerdi böyle. Kumul dalgalarının arasında gökyüzünün rotasını izlemişlerdi. Draa'dan, Kamgrut'tan, İgüidi Erg'den¹ gelen yolları, ya da daha kuzeyde, Atlas setlerinin eteklerindeki büyük surlara ulaşan Ait Atta, Gheris, Tafilelt yolunu ya da Hank'ın ötesinde büyük Timbaktu kentine dalan uçsuz bucaksız yolu. Kimi yollarda ölmüş, kimi doğmuş, kimi evlenmişti. Hayvanlar da telef olmuş, toprağın derinliğini bereketlendirmek için gırtlakları kesilmiş, vebadan ölenlerin leşleriyle sert toprağın üzerinde çürümeye bırakılmıştı.

Sanki ne ad vardı burada, ne kelam. Çöl rüzgârı her şeyi yıkıyor, siliyordu. İnsanların bakışları boşluğun özgürlüğünü taşıyordu, tenleri madenleşmişti. Güneş ışığı her yerde patlıyordu. Kızıl, sarı, kül rengi, beyaz kum, hafif kum kayıyor, rüzgârın yönünü gösteriyordu; bütün izleri, bütün kemikleri kaplıyordu kum. Işığı titretiyor, hayatı, kimsenin nerede olduğunu bilmediği bir merkezin ötesine doğru kovalıyordu. İnsanlar çölün onları istemediğinin pekâlâ farkındaydılar. Bu durumda, başka bir yere varmak için, başka ayakların kat ettiği yollarda durmadan yürüyorlardı. Su *ayn*'larda,

1. Sahra'da kumullarla kaplı bölge. (Ç.N.)

gök mavisi gözlerdeydi ya da eski çamur derelerinin nemli yataklarında. Ama keyifle içilen, ferahlatan bir su değildi bu. Çölün yüzeyindeki bir ter damlasının iziydi ancak, taş kalpli bir Tanrı'nın pintice bir ihsanı, hayatın son çırpınışıydı. Kumun bağrından sökülürcesine çıkarılan ağır su, yarıklardaki ölü su, ishal yapan, kusturan alkali su. O zaman sırtlarını kamburlaştırarak daha ötelere gitmeleri, yıldızların rotasını izlemeleri gerekiyordu.

Burası bir bakıma insan yasalarının geçersiz olduğu tek, belki de son özgür ülkedir. Taşlar ve rüzgâr için yaratılmış bir ülke, bir de akrepler ve yabani tavşanlar için; güneş yakarken, gece dondururken kaçıp gizlenmeyi bilenlerin ülkesi.

Şimdi Saguiet el Hamra Vadisi'nin tepesinde belirmişlerdi, kumlu yokuşlardan ağır ağır iniyorlardı. Vadinin dibinde hayat belirtileri başlıyordu: Kuru taş duvarlarla çevrili tarlalar, deve barınakları, bodur palmiye dallarından barakalar, yan yatmış gemileri andıran büyük çadırlar. Erkekler topuklarını kayan kuma daldırarak ağır ağır iniyor, kadınlar yavaşlıyor ve kuyuların kokusuyla birden çileden çıkan hayvan sürülerinin gerisinde kalıyorlardı. Uçsuz bucaksız vadi giderek belirginleşiyor, taşlı düzlüğün altında uzanıyordu.

Nur, berrak gölün çevresinde sık saflar halinde topraktan fıskıran koyu yeşil palmiyeleri, beyaz sarayları, minareleri, çocuklu-

ğundan beri Smara kentinden söz ederken ona anlatılan her şeyi arıyordu. Ağaç görmeyeli öyle uzun zaman olmuştu ki! Gözleri kumdan ve ışıktan yarı kapalı, kollarını hafifçe aralayarak vadinin eteğine doğru yürüyordu.

Erkekler vadinin dibine doğru indikçe, bir an görür gibi oldukları kent gözden kayboluyor, yerini kuru ve çıplak toprağa bırakıyordu. Hava sıcaktı, ter Nur'un yüzünden sel gibi boşanıyor, mavi giysilerini kalçalarına ve omuzlarına yapıştırıyordu.

Sanki vadinin yarattığı başka erkekler, başka kadınlar da çıkıyordu şimdi ortaya. Kadınlar akşam yemeği için maltız ateşini yakmıştı, kımıldamadan duran çocuklar ve erkekler tozlu çadırların önünde dikiliyordu. İnsanlar hamada'nın¹ ötesindeki çölün dört bir yanından kopup gelmişlerdi buraya. Şehyba ve Ureksiz dağlarından, Si-rua'dan, Um Çakurt dağlarından, Güney'deki büyük vahaların, yeraltı gölü Gurara'nın bile ötesinden. Dağları Tarmahat'a doğru Mayder geçidinden aşmışlardı ya da daha güneyde Regbat'tan, Draa'nın Tingut'la bulunduğu yerden. Bütün güney halkları burada toplanmıştı, bedeviler, tacirler, çobanlar, talancılar, dilenciler. Kimileri belki de Biru Krallığı'ndan yola çıkmıştı ya da büyük Oulata vahasından. Yüzleri, uçsuz bucaksız çölün bağrındaki korkunç sığağın,

1. Kayalık düzlük. (Ç.N.)

gecelemin ölümsüz soğuşunun izlerini taşıyordu... Kimilerinin teni neredeyse kızıla çalan bir karalıktaydı, ince uzundular, bilinmeyen bir dil konuşuyorlardı; bunlar çölün öbür ucundan, Borku ve Tibesti'den gelen Tubbular'dı, denize kadar uzanan kola ceviz ağaçlarının meyvelerini yerlerdi.

İnsan ve hayvan sürüsü yaklaştıkça vadedeki insan karaltıları çoğalıyordu. Eğri büğrü akasyaların gerisinde dallardan ve çamurdan kulübeler, beyaz karınca yuvaları gibi çıkıyordu ortaya; kerpiç evler, tahta ve çamurdan hücreler, hele kırmızı toprağı minicik petek gözlerine bölen, diz boyunu bile aşmayan kuru taşlardan duvarlar. Eyer kili minden büyük olmayan tarlalarda harratin¹ köleler birkaç fide bakla, biber ve darı yetiştirmeye çalışıyordu. Kaktüsler en ufak nemi kapmak için kısır köklerini vadiye daldırmışlardı.

Geldikleri yer işte burasıydı, büyük Smara kentine doğru yol alıyorlardı. İnsanlar, hayvanlar hep birlikte Saguet Vadisi'nin derin yarasının dibinde, kıraç toprağın üzerinde ilerliyordu.

Bu görüntülerle karşılaşmak için çakmaktaşı gibi katı ve keskin nice gün, nice saat geçirmişlerdi. Yara bere içindeki bedenlerinde, kanayan dudaklarında, kavrulmuş bakışlarında nice acı birikmişti. Hayvan bağırtılarını ve diğer insanların uğultusunu

1. Mağriplilerde alt sınıftan insan. (Ç.N.)

duymadan telaşla kuyulara doğru gidiyorlardı. Kuyuların başına gelince, yumuşak toprağa set çeken taş duvarın önünde durdular. Çocuklar hayvanları taşlar atarak uzaklaştırdılar, o arada erkekler namaza durdu, sonra her biri yüzünü suya daldırdı ve uzun uzun içti.

Çölün ortasındaki suyun gözleri böyleydi işte. Ilık su hâlâ rüzgârın, kumun ve gecenin, buz kesmiş koca gökyüzünün gücünü taşıyordu. Nur suyu içtikçe, onu kuyudan kuyuya kovalayan boşluğun içine dolduğunu hissediyordu. Bozbulanık ve tatsız sıvı, midesini bulandırıyor, susuzluğunu gidermeye yetmiyordu. Su sanki bedenini kum tepelerinin ve engin taşlı düzlük yerin sessizliği ve yalnızlığıyla dolduruyordu. Kuyularda su kıpırtısızdı, metal gibi pürüzsüzdü, üzerinde çerçöp ve hayvanların havı yüzüyordu. Diğer kuyuda kadınlar yıkıyor, saçlarını tarıyordu.

Kadınların yanında keçiler ve hecin develeri kıpırdamadan duruyordu, kuyuların çamuruna sanki kazıklarla mihlanmışlardı.

Çadırların arasında başka erkekler de gidip geliyordu. Bunlar, çölün mavi savaşçılarıydılar, peçeliydiler, hançerleri ve uzun tüfekleri vardı. Uzun adımlarla kimseye bakmadan yürüyorlardı. Üstleri başları lime lime Sudanlı köleler darı ya da hurma yüklerini ya da yağ tulumlarını taşıyorlardı. Beyazlar, koyu maviler içindeki büyük otağın soyluları, neredeyse kapkara olan Şlöhler, kızıl saçlı, derileri lekelerle kaplı kıyı çocuk-

ları, hiçbir ırktan olmayan, adları olmayan insanlar, suya yanaşmayan cüzamlı dilenciler hep birlikte taş ve kırmızı toprakla kaplı alanda yürüyor, Kutsal Smara kentinin surlarına doğru ilerliyorlardı. Çölden birkaç saatliğine, birkaç günlüğüne kaçmışlardı. Ağır çadır bezlerini açıyor, yün harmanilerine sarınıp geceyi bekliyorlardı. Şimdi, üzerine yoğurt dökülmüş darı ezmesi, ekmek, bal ve biber çeşnili kurutulmuş hurmalar yiyorlardı. Akşam karanlığında sinekler ve sivrisinekler çocukların saçlarının etrafında fır dönüyor, yabancıları ellerine, toza bulanmış yanaklarına konuyordu.

Şimdi, seslerini iyice yükselttiler, çadırların boğucu kuytusunda kadınlar gülüşüyor, oyun oynayan çocuklara küçük çakıлтаşları atıyorlar. Sözler erkeklerin dudaklarından esrikçe dökülüyor, sözcükler şarkı söylüyor, bağılıyor, gırtlaklarda yankılanıyordu. Çadırların arkasında, Smara kentinin yakınında rüzgâr akasya dallarında, bodur palmyelerin yapraklarında ıslık çalıyordu. Ama yüzleri ve bedenleri çivit mavisi ve terden masmavi kesilmiş erkek ve kadınlar yine de sessizlik içinde sayılırlardı, çünkü onlar çölü terk etmemişlerdi.

Unutmuyorlardı. Kum tepelerinin üzerinden geçen, dur durak bilmeyen büyük sessizlik, bedenlerine, içlerine işlemişti. Gerçek sır buydu işte. Tüfekli adam arada bir Nur'la konuşmayı kesiyor ve geriye bakıyordu, vadinin başına doğru, rüzgârın geldiği yere.

Zamanın dışında, insanların tarihinin dışında kalmış bir ülkeydi burası, belki de dünya kurulduğunda diğer ülkelerden ayrı düşmüş, hiçbir şeyin doğup ölemediği bir ülke.

Yıl 1909. Ergenlik çağındaki Nur ve onun Mavi Adamlar olarak bilinen savaşçı halkı, Fransız sömürge askerleri tarafından yurdundan edilir, böylece kendilerine yeni bir yurt bulma umuduyla kuzeye doğru yola düşerler. Bu yaşananlardan uzun zaman sonra, Mavi Adamların soyundan gelen güzel Lalla ise Fas'ta bir gecekondu mahallesinde hayatını sürdürürken, kendisini çok daha büyük zorlukların beklediği Fransa'ya kaçmak zorunda kalır.

Çöl, insanın ilkel benliğini, cinsel kimliğini irdeleyen, kolonyal ve post-kolonyal dönemlerde aynı coğrafyada geçen iki ayrı hikâyeye örülmüş, çok katmanlı, poetik, tarihsel ve modern bir roman.

"Çöl, dışlanan mültecilerin gözünden bir Avrupa tasviri ve onunla zıtlık içindeki, kayıp Kuzey Afrika çöl kültürüne ilişkin muhteşem bir anlatı sunuyor."

Nobel Edebiyat Ödülü Komitesi, 2008

#fransizedebiyatı #savaş #sürgün #göç #mültecilik #sömürgecilik
#yurtsuzluk

 CAN

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-4773-1

9 789750 747731